

Ny lag om internationella sanktioner – Genomförande av EU:s sanktionsdirektiv (SOU 2024:46)

Sammanfattning

Tullverket ställer sig i huvudsak positiv till förslagen i betänkandet som ger bättre förutsättningar att bedriva arbetet med att upprätthålla beslutade sanktioner.

Tullverket är särskilt positiv till förslaget om att försöksbrott ska kriminaliseras eftersom Tullverket oftast möts av försök och inte fullbordat brott.

Tullverket motsätter sig utredningens bedömning att alla myndigheter som har ett särskilt ansvar för internationella sanktioner ska pekats ut i visseblåsarförordningen som särskilt ansvariga för att ha externa rapporteringskanaler vad gäller missförhållanden som kan utgöra brott enligt sanktionslagen.

Tullverket anser vidare att myndigheten inte bör omfattas av förslaget om anmälningsplikt.

Tullverkets ställningstagande

Tullverket har granskat betänkandet mot bakgrund av myndighetens uppdrag och hur förslaget kan komma att påverka myndighetens verksamhet. Tullverkets uppdrag är att fastställa och ta ut tullar, skatter och avgifter så att en riktig uppbörd kan säkerställas. Tullverket ska även övervaka och kontrollera trafiken till och från Sverige så att bestämmelser om in- och utförsel av varor följs. Tullverket ska vidare förebygga och motverka brottslighet i samband med in- och utförsel av varor. I fråga om brott mot bestämmelser om in- och utförsel av varor ska Tullverket bedriva viss utrednings- och åklagarverksamhet.

Tullverket är i huvudsak positiv till utredningens förslag. Myndigheten är särskilt positiv till förslaget om en ny bestämmelse som kriminaliserar försök till sanktionsförseelse, sanktionsbrott och grovt sanktionsbrott. Detta då det för Tullverkets del är en stor brist i arbetet med sanktionerna att försöksbrott i dag inte är kriminaliserat. Tullverket ser också positivt på förslaget om upprepat sanktionsbrott och att medhjälp samt anstiftan kriminaliseras. Tullverket uppskattar också de höjda straffskalorna.

Avsnitt 6.13 Rapportering av överträdelser (artikel 14)

Tullverket motsätter sig utredningens bedömning att alla myndigheter som har ett särskilt ansvar för internationella sanktioner ska pekats ut i visseblåsarförordningen som särskilt ansvariga för att ha externa rapporteringskanaler vad gäller missförhållanden som kan utgöra brott enligt sanktionslagen.

I likhet med utredningen anser Tullverket att lagen (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden (visselblåsarlagen) redan i sin nuvarande utformning uppfyller kraven i artikel 14 i EU:s sanktionsdirektiv genom 1 kap. 2 § första stycket. Det finns därmed redan en skyldighet att i de interna rapporteringskanalerna ta emot och hantera rapporter om missförhållanden enligt sanktionslagstiftningen. Tullverket ifrågasätter om det därutöver är nödvändigt med en ändring i visseblåsarförordningen och dess bilaga.

Utredningens förslag till ändringar i visseblåsarförordningen och dess bilaga innebär att Tullverket, tillsammans med åtta andra myndigheter, blir skyldigt att ha externa rapporteringskanaler och förfaranden för rapportering och uppföljning samt att ta emot, följa upp och lämna återkoppling på rapporter om missförhållanden som kan utgöra brott enligt den nya sanktionslagen. Tullverket har i dag ingen skyldighet att ha externa rapporteringskanaler utan skulle, för det fall en förordningsändring i enlighet med utredningens förslag blir verklighet, behöva upprätta sådana kanaler. Med externa rapporteringskanaler följer en rad skyldigheter enligt visseblåsarförordningen. En extern rapporteringskanal kan vidare komma att leda till ett stort inflöde av ärenden, även sådana som inte omfattas av myndighetens ansvarsområde. Ett sådant ansvar skulle innebära mycket merarbete för myndigheten.

Det utökade ansvarsområdet ska enligt utredningen omfatta missförhållanden som kan utgöra brott enligt 3–5 och 7–10 §§ i den nya sanktionslagen. I de fall det kan antas att ett brott har begåtts är det enligt förarbetena till visseblåsarlagen inte visseblåsarfunktionens uppgift att utreda ansvaret för brottet eller verka för att lagföring sker, utan den är förbehållen de brottsbekämpande myndigheterna (prop. 2020/21:193 s. 174). De myndigheter som handlägger frågor med koppling till internationella sanktioner föreslås i utredningen få anmälningsplikt till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten om det finns anledning att anta att brott enligt sanktionslagen har begåtts. Enligt 2 kap. 15 § visseblåsarförordningen ska vidare en behörig myndighet som vid handläggningen av ett uppföljningsärende misstänker att brott har begåtts lämna de uppgifter som är nödvändiga till Polismyndigheten för att brottsmisstankarna ska kunna utredas. En extern rapporteringskanal för missförhållanden som kan utgöra brott enligt sanktionslagen skulle därmed troligen endast bli en brevlåda för vidarebefordran till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten.

Om regeringen trots detta anser att det är nödvändigt med en ändring i bilagan till visseblåsarförordningen så bör det, för att inte tynga fler myndigheter än vad som är nödvändigt med en skyldighet att upprätta externa rapporteringskanaler, vara tillräckligt att en myndighet pekats ut som ansvarig för externa kanaler gällande missförhållanden som kan utgöra brott enligt sanktionslagen.

Skulle regeringen, i likhet med utredningen, anse att alla myndigheter som har ett särskilt ansvar för internationella sanktioner ska ha externa rapporteringskanaler anser Tullverket att ansvaret bör begränsas till myndigheternas ansvarsområden enligt sanktionslagen. Även vid en begränsning av ansvaret till myndigheternas ansvarsområden kommer dock

gränsdragningsproblem att uppstå med stor risk för att samma fråga anmäls till flera myndigheter och som då utreder missförhållandena parallellt.

Avsnitt 6.14 Samordning och samarbete mellan behöriga myndigheter (artikel 15)

Tullverket delar utredningens bedömning att det finns ett behov av en sekretessbrytande bestämmelse för att myndigheter som berörs av internationella sanktioner lättare och mer effektivt ska kunna dela information med varandra.

Avsnitt 7.4.8 Bestämmelse om anmälningsskyldighet

Tullverket anser att myndigheten inte bör omfattas av förslaget om anmälningsskyldighet för de myndigheter som misstänker brott mot internationella sanktioner. Lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner omfattas enligt 8 kap. 1 § 4 tullbefogenhetslagen (2024:000) av Tullverkets direkta brottsbekämpning. Det innebär enligt 2 kap. 1 § tullbefogenhetslagen, att Tullverket ska ingripa vid misstanke om brott enligt lagen. I de fall brotten utreds av Tullverket leds förundersökningen i de allra flesta fall av allmän åklagare eftersom brott mot lagen om vissa internationella sanktioner normalt inte anses vara av enkel beskaffenhet (se bilagan till Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd om ledning av förundersökning i brottmål som även kan ledas av Tullverket, ÅFS 2013:3). En anmälningsskyldighet för Tullverket gentemot Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten skulle därmed inte uppfylla något syfte då Tullverket redan har en skyldighet att ingripa vid misstanke om brott enligt lagen. Tullverket bör därför inte omfattas av den föreslagna anmälningsskyldigheten.

I utredningen saknas ett förslag om ändring i 8 kap. 1 § 4 tullbefogenhetslagen (2024:000) med en hänvisning till den nya lagen om internationella sanktioner. Detta torde vara av misstag och en sådan ändring bör ske.

Ärendets handläggning

I detta ärende har generaltulldirektör Johan Norrman beslutat. Föredragande har varit verksjuristen Sandra Melin. I den slutliga handläggningen har även vikarierande överdirektör Bodil Taylor och rättschefen Kerstin Bynander deltagit.

TULLVERKET

Johan Norrman

Kopia till:

Finansdepartementet, S3

Tullverket

- Verksledningsstaben
- Kommunikationsavdelningen
- Kontrollavdelningen
- Tullkriminalavdelningen
- Underrättelseavdelningen
- Säkerhetsstaben